

**ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์***
**ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EMERGING
INFECTIOUS DISEASE ERA UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN**

อนงค์ ปาसानะตัง¹ และวิมลพร สุวรรณแสนทวี²
Anong Pasanatang¹ and Wimonphorn Suwansaenthawee²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
Email : Loveanongsung@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน จำนวน 181 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการประเมินผล ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร และด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนร่วมกับคณะครูส่งเสริมครูผู้สอนให้พัฒนาตนเองให้มีความพร้อม ปรับปรุง

* Received: September 5, 2022; Revised: October 25, 2022; Accepted: October 28, 2022

รูปแบบการนิเทศและการประเมินผล จัดหาสื่อให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีมากขึ้น ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและหลากหลาย

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; โโรคอุบัติใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the academic leadership of school administrators in Emerging infectious disease Era 2) compare teachers' opinions on academic leadership of school administrators in Emerging infectious disease Era, classified by gender, educational qualification, and work experience 3) study recommendations on academic leadership development of administrators in Emerging infectious disease Era Surin. The sample used in this research included of 181 teachers of the Secondary educational service area office Surin. The research instrument was a 5-level estimation scale questionnaire with an IOC value between 0.67-1.00, and the total confidence value was 0.98. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, and analysis of variance (F-test).

The results showed that 1. Academic leadership of School administrators in emerging infectious disease Era under the Secondary educational Service area office Surin. According to the teachers' opinions, it was at a high level, Sorted from the highest to lowest were teaching management, supervision, evaluation, development of learning resources course coordination, and school goal setting 2. The results of comparison of academic leadership of school administrators in Emerging infectious disease Era under the Secondary education service area office Surin, classified by gender, educational qualification, and work experience. By overall and in each aspect were statistically different with a significant level at .05, which was consistent with the hypothesis set except for the development of learning, resources, classified by gender, educational qualification, and work experience. By overall and each aspect was not different. 3. Suggestions and guidelines for development on Academic leadership of School administrators in emerging infectious disease Era were as follows: The goals were clearly defined, participate in planning meetings with teachers to encourage teachers, encourage teachers to themselves to be always ready, improve the supervision and evaluation model, know how to choose and use more modern media and learning resources that more modern and diverse.

Keywords : Academic Leadership; School Administrators; Emerging Infectious Disease Era

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถปรับตัวให้อยู่รอดในสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน การพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ การพัฒนาการศึกษาของชาติจึงเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคนอันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวที่จะส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอนและสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา สิ่งสำคัญที่สุดในช่วงระยะเวลาต่อจากนี้ไปทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรของสถานศึกษาต้องปรับตัวกับการใช้ชีวิตในยุคโรคอุบัติใหม่ เน้นการปฏิบัติภายใต้มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเคร่งครัดเพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยจากโรค ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพและปลอดภัยจากโรค ผู้บริหารจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่โดยมีแนวทางในการบริหารได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การบริหารจัดการโรงเรียนและครูให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ มีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน (พัชราภรณ์ ดวงชิน, 2020) (รัตนา กาญจนพันธุ์, 2563)

งานวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จะเห็นว่าคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จจะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานอย่างมีคุณภาพ (ศราวุธ ทองอากาศ, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา มีบทบาทและ อิทธิพลต่อการดำเนินงานที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสม (โชษิตา ศิริมัน, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์มีการขับเคลื่อนดำเนินการโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโรงเรียนมัธยมในสังกัดอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการประเมินผลด้านวิชาการยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O -NET) ในปีการศึกษา 2563 มัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์, 2563) จากที่กล่าวมาข้างต้น สภาพปัญหาสำหรับผู้บริหารที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ขาดทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในภาวะวิกฤต ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องนำภาวะผู้นำทางวิชาการของตนมาใช้ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครู

สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มศักยภาพ กระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองในการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพในทุกด้าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์และสถานศึกษาต้นแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ประเภท โรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับ ScQA มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยระบบคุณภาพให้เกิดประสิทธิภาพสามารถนำไปปรับใช้พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาในบริบทของสถานศึกษาต้นแบบตามแนวปฏิบัติที่ครอบคลุม

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มุ่งสู่คุณภาพและได้มาตรฐาน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ตามมาตรฐานและบรรลุปเป้าหมายการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนตลอดจนพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามเพศวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผู้บริหารได้สารสนเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการ การแก้ปัญหา สร้างการยอมรับ เพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาครูและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนามาตรฐานการบริหารงานให้เป็นอย่าง มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จากสถานศึกษาต้นแบบที่มีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice)

ประเภทโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับ ScQA ปีการศึกษา 2564 จำนวน 333 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนจากสถานศึกษาต้นแบบที่มีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ประเภทโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับ ScQA จำนวน 181 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ใช้วิธีใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอบุติใหม่ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอบุติใหม่ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 และทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent Samples) และ F-test (One-Way ANOVA)

5. ผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอบุติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอบุติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกโดยภาพรวม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคโรคอบุติใหม่	ความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.91	0.92	มาก	5
2. ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร	4.04	0.85	มาก	4
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.14	0.84	มาก	1
4. ด้านการนิเทศและการประเมินผล	4.12	0.86	มาก	2
5. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.10	0.83	มาก	3
รวมเฉลี่ย	4.06	0.86	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D.= 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.14$, S.D.=.84) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศและการประเมินผล ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.86) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.83) ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.85) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.92) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความเห็นเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

5.1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน โดยรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บริหารสำรวจความพร้อมในการเข้าถึงการเรียนในรูปแบบออนไลน์ของเด็กเพื่อเตรียมอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัวเด็กที่แตกต่างกันในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 รองลงมา คือ ผู้บริหารสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกับครูและบุคลากรออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการดำเนินงานเตรียมความพร้อมประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนอย่างชัดเจนต่อการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019

5.1.2 ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร โดยรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บริหารมีการสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทราบเกี่ยวกับการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 รองลงมา ผู้บริหารติดตามและทบทวนการดำเนินงานของหลักสูตรในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรมีมาตรฐานสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ มีความทันสมัยทันเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019

5.1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บริหารมีการประสานงานร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 รองลงมา ผู้บริหารมีการจัดหาสื่ออุปกรณ์ เครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ให้ครูใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 ได้อย่างเพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนในรูปแบบต่างๆ

5.1.4 ด้านการนิเทศและการประเมินผล โดยรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 รองลงมา ผู้บริหารมีการใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย เช่น การนิเทศผ่านระบบออนไลน์ จัดให้มีการเยี่ยมชมห้องเรียน สังเกตการณ์สอน ชี้แนะผ่านห้องเรียน On-Site และ On-Line และผู้บริหารประเมินผลด้านการสอนและนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค อุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019

ส่วนข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019

5.1.5 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บริหารมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยและปลอดภัยอยู่เสมอภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 รองลงมา ผู้บริหารมีการส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้หรือที่ ให้ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ สารความรู้ ประสบการณ์ที่หลากหลายที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารกำกับ ติดตามให้ครูและนักเรียนใช้ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนในยุคโรคอุบัติใหม่ของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

5.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สรุปได้ดังนี้

5.2.1 การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่จำแนกตามเพศ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

5.2.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

5.2.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สรุปได้ดังนี้

5.3.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนประชุมวางแผนไว้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับสถานการณ์และตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ควรมีการลดระดับค่าเป้าหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019

5.3.2 ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ผู้บริหารควรนำนโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางกำหนดหลักสูตร ปรับตัวชีวิต ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนร่วมกับคณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

5.3.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมครูผู้สอนให้พัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 มีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นและคอยสนับสนุนจัดหาสื่อประกอบการเรียนการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ

5.3.4 ด้านการนิเทศและการประเมินผล ผู้บริหารควรมีการประชุม วางแผน ปรับปรุงรูปแบบการนิเทศและการประเมินผลให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 ให้มีความยืดหยุ่น โดยใช้รูปแบบที่หลากหลายเปลี่ยนวิธีสอน วิธีการวัดประเมินผลให้เหมาะสม สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนามาตรฐานในการทำงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา

5.3.5 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เพื่อเป็นการการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่หลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 และสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีความทันสมัยหรือใช้แหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นหลักเพื่อความปลอดภัยสูงสุดของผู้เรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญพา พรหมณะ (2559) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

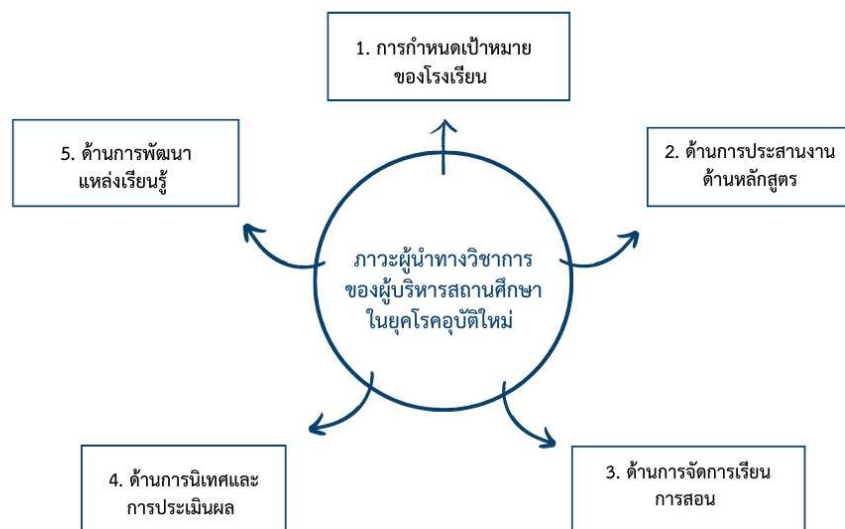
6.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

6.2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลนิชา ศิลางษ์ (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการและครูผู้สอนจำแนกตามสถานภาพ และจำแนกตามอำเภอ ที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการและครูผู้สอนจำแนกตามสถานภาพ และจำแนกตามอำเภอ ที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ประกอบด้วย 1)ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 2)ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร 3)ด้านการจัดการเรียนการสอน 4)ด้านการนิเทศและการประเมินผล และ 5)ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 จากผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้บริหารมีเตรียมความพร้อม กำหนดมาตรการป้องกัน ส่งเสริม สนับสนุน วางแผนการดำเนินงาน การนิเทศ ติดตาม การวัดและประเมินผล การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีความเข้าใจต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ครูผู้สอนใช้สื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน เพิ่มมากขึ้น ปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและประเมินผล ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการประสานงานด้านหลักสูตร ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน เท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงด้านอื่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการและมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ นำสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงยุคโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019

8.2.2 การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ทั้ง 5 ด้าน ผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อการแก้ปัญหา สร้างการยอมรับ พัฒนาครูและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนามาตรฐานการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้

8.2.3 การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ทั้ง 5 ด้าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดได้เป็นอย่างดี

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคอุบัติใหม่ จากกลุ่มประชากรที่หลากหลายเพิ่มขึ้น อาทิเช่น โรงเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ

8.3.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคโรคอุบัติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

9. บรรณานุกรม

- เกตุสุดา กิ่งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชลนิชา ศิลาพงษ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ไชยิตา ศิริมัน. (2564). ทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด-19 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วารสารคณะศึกษาศาสตร์. 1(8). 408-415.
- บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2561). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน. 6(8). 785-791.
- รัตนา กาญจนพันธ์. (2563). การบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์วิกฤตไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). วารสารดุชนิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 10(3). 545-556.
- ศราวุธ ทองอากาศ. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. (2563). ความพึงพอใจต่อการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2565. สุรินทร์ : กลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์.